

ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

A. Γενικές Αρχές και Κανόνες του Δικαίου Ενέργειας

1. Διαρκής κυριαρχία επί των πλουτοπαραγωγικών πόρων
2. Η υποχρέωση των κρατών να εξασφαλίσουν ότι οι δραστηριότητες που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία ή τον έλεγχό τους δεν προκαλούν ζημίες στο περιβάλλον άλλων κρατών ή περιοχών πέρα από τα όρια της εθνικής τους δικαιοδοσίας
3. Η υποχρέωση συνεργασίας σχετικά με τους κοινούς φυσικούς πόρους
4. Αμφισβητούμενες γενικές αρχές
5. Αμφισβήτηση και χρησιμότητα των γενικών αρχών του Διεθνούς Δικαίου της Ενέργειας
6. Η σημασία του εσωτερικού δικαίου των κρατών

Γ. Δρώντες

1. Κράτος:
2. Διεθνείς Οργανισμοί
3. Μη Κρατικοί Δρώντες

B. Ενέργεια και Περιβάλλον

1. Εισαγωγή
2. Μελέτη Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Παρακολούθηση

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Redgwell C.**, International Regulation of Energy Activities, στο: Roggenkamp M., Redgwell C., Rønne A., and I. del Guayo (ed.), Energy law in Europe: national, EU, and international regulation, 3rd edn., Oxford University Press, Oxford, 2016.
Μέρος 2, Chapter B: International Law and the Energy Sector, Chapter H: Energy and the Environment
- Tyagi Y.**, Permanent Sovereignty over Natural Resources 4 Cambridge Journal of International and Comparative Law, 2015, 598- 615

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΜΕΛΕΤΗ

- Δούση, Εμμ.**, Η Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση σε Κρίση. Ρίο +20: Υποσχέσεις με Αβέβαιη Εφαρμογή, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2014
- Πλακοκέφαλος Ηλ.**, Η διεθνής προστασία του περιβάλλοντος, στο Αντωνόπουλος Κ., Μαγκλιβέρας Κ. (επ.), Το δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017, 661-687.
- Τσάλτας Γ., (επ.)**, Περιβάλλον. Διεθνής Προστασία, Δίκαιο, Θεσμοί, 2^η εκδ., Σιδέρης, Αθήνα, 2017
- Bendel, J. και Harisson, J.**, Determining the legal nature and content of EIAs in International Environmental Law: What does the ICJ decision in the joined Costa Rica v Nicaragua/Nicaragua v Costa Rica cases tell us?, 42 Questions of International Law ZOOMIN, 2017, 13-21
- Craik, N.**, The International law of Environmental Impact Assessment: Process, Substance, Integration, Cambridge University Press, 2008.
- Dupuy P.-M., Viñuales J. E.**, International Environmental Law, 2nd edn., Cambridge University Press, Cambridge, New York, 2018.
- Fietta S., Saadeh J., Rees-Evans L.**, The South China Sea Award: A Milestone for International Environmental Law, the Duty of Due Diligence and the Litigation of Maritime Environmental Disputes, The Georgetown (international) environmental law review, vol. 29, issue 4, 2017, 711-746.
- Heffron Raphael J.**, Energy law: an introduction, Springer, Cham, 2015.
- Kulesza, J.**, Due Diligence in International Law, Brill, Nijhoff, 2016.

Makuch K. E., Pereira R.(ed.), Environmental and energy law, Wiley-Blackwell, Oxford, 2012.

Perrez F. X., The Relationship between "Permanent Sovereignty" and the Obligation not to Cause Transboundary Environmental Damage, 26 Environmental Law, 1996, 1187-1212

Plakokefalos I., Prevention Obligations in International Environmental Law, Yearbook of International Environmental Law, Vol. 23, No. 1, 2012, 3-43.

Sands P., Peel J., with Fabra A., MacKenzie R., Principles of international environmental law, 4th edn., Cambridge University Press, Cambridge, 2018.

Schrijver N., Self-determination of Peoples and Sovereignty over Natural Wealth and Resources, στο Realizing the Right to Development: Essays in Commemoration of 25 Years of the United Nations, United Nations, 2013

A. Γενικές Αρχές και Κανόνες του Δικαίου Ενέργειας

1. Διαρκής κυριαρχία επί των πλουτοπαραγωγικών πόρων

α. Η καταγωγή της αρχής

-Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών δεν αναφέρεται ρητά στη διαρκή κυριαρχία επί των πλουτοπαραγωγικών πόρων.

-Απόφαση 523 (VI) της Γενικής Συνέλευσης, 12 Ιανουαρίου 1952

-Απόφαση 626 (VII) της Γενικής Συνέλευσης, 21 Δεκεμβρίου 1952.

-"Διαρκής Κυριαρχία επί των Πλουτοπαραγωγικών Πόρων", Απόφαση 1803 (XVII) της Γενικής Συνέλευσης, 14 Δεκεμβρίου 1962.

i. δικαίωμα τόσο των κρατών όσο και των λαών στη διαρκή κυριαρχία επί των πλουτοπαραγωγικών πόρων

ii. η ανάπτυξη και η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων καθώς και οι απαιτούμενες ξένες επενδύσεις θα ρυθμίζονται από το εσωτερικό δίκαιο.

iii. Από το εσωτερικό δίκαιο θα ρυθμίζεται -και στη δικαιοδοσία των εσωτερικών δικαστηρίων θα υπάγεται- και κάθε περίπτωση εθνικοποίησης ή απαλλοτρίωσης, η οποία θα βασίζεται στο εθνικό συμφέρον, το οποίο υπερισχύει του ιδιωτικού, καθώς και η σχετική 'κατάλληλη' αποζημίωση.

iv. η διαρκής κυριαρχία επί των πλουτοπαραγωγικών πόρων ενός κράτους θα πρέπει να ασκείται προς το συμφέρον της εθνικής ανάπτυξης και της ευημερίας του λαού του κράτους αυτού

v. κάθε παραβίαση της διαρκούς κυριαρχίας επί των πλουτοπαραγωγικών πόρων αντιβαίνει στο πνεύμα και τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και αποτελεί εμπόδιο στην ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας και τη διατήρηση της ειρήνης.

-Διακήρυξη της Καθιέρωσης μιας Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης, Απόφαση 3201 (S-VI), Έκτη Ειδική Σύνοδος, 9 Απριλίου – 2 Μαΐου 1974, παρ. 4

"Η νέα διεθνής οικονομική τάξη θα πρέπει να θεμελιώνεται στον πλήρη σεβασμό των εξής αρχών:

... (ε) πλήρης διαρκής κυριαρχία κάθε κράτους επί των φυσικών του πόρων και όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων. Για να διασφαλίσει αυτούς τους πόρους, κάθε κράτος έχει το δικαίωμα να ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο σε αυτούς και στην

εκμετάλλευση τους με μέσα κατάλληλα στη δική του κατάσταση, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος της εθνικοποίησης ή της μεταβίβασης της κυριότητας τους στους υπηκόους του, δικαίωμα που αποτελεί έκφραση της πλήρους διαρκούς κυριαρχίας του κράτους. Κανένα κράτος δεν επιτρέπεται να υπόκειται σε οικονομικό, πολιτικό ή οποιοδήποτε άλλου είδους εξαναγκασμό για να εμποδιστεί η ελεύθερη και πλήρης άσκηση αυτού του αναπαλλοτριώτου δικαιώματος."

-Χάρτης των Οικονομικών Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων των Κρατών, Απόφαση 3281 (XXIX), 12 Δεκεμβρίου 1974

-Άρθρο 2 παρ. 1: κάθε κράτος θα ασκεί ελεύθερα πλήρη διαρκή κυριαρχία, συμπεριλαμβανομένης της κυριότητας, χρήσης και διάθεσης των πλουτοπαραγωγικών πόρων.

-Άρθρο 2 παρ. 2:

- i. έλεγχος των ξένων επενδύσεων εντός της εδαφικής επικράτειας σύμφωνα με την εσωτερική νομοθεσία και σε συμφωνία με τους εθνικούς σκοπούς και προτεραιότητες,
- ii. έλεγχος της δράσης των αλλοδαπών εταιρειών εντός της εδαφικής επικράτειας σύμφωνα με την εσωτερική νομοθεσία και
- iii. δικαίωμα εθνικοποίησης, απαλλοτρίωσης ή μεταβίβασης της κυριότητας ξένης περιουσίας με την καταβολή κατάλληλης αποζημίωσης, σύμφωνα με την εσωτερική νομοθεσία, ενώ τυχόν διαφορές θα υπάγονται επίσης στην εσωτερική νομοθεσία και στην αρμοδιότητα των εσωτερικών δικαστηρίων, εκτός αν συμφωνηθεί διαφορετικά.

β. Η διαρκής κυριαρχία στη νομολογία των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων

-Διαιτησία *Texaco Overseas Petroleum Co. v. Libya*¹

-Διαιτησία *Aminoil*,²

-υπόθεση *Armed Activities on the Territory of the Congo*³

γ. Η διαρκής κυριαρχία επί των πλουτοπαραγωγικών πόρων στο σύγχρονο διεθνές δίκαιο

-Διακρίνεται από την κυριότητα η οποία ρυθμίζεται από το εσωτερικό δίκαιο, η υιοθέτηση των κανόνων του οποίου αποτελεί μέρος του περιεχομένου της κυριαρχίας.

-αποτελεί μέρος της «εσωτερικής» κυριαρχίας.

-αφορά τόσο τους ζώντες όσο και τους μη ζώντες φυσικούς πόρους, όπως το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, είτε είναι εξαντλήσιμοι είτε όχι.

-αύξηση του αριθμού των διμερών επενδυτικών συμβάσεων

-*Libyan American Oil Company v. Government of Libyan Arab Republic*⁴

δ. Η παράμετρος της προστασίας του περιβάλλοντος

-Η Αρχή 21 της Διακήρυξης της Στοκχόλμης:

"Τα κράτη έχουν, σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και τις αρχές του διεθνούς δικαίου, το κυρίαρχο δικαίωμα να εκμεταλλεύονται τους πόρους τους σύμφωνα με τις δικές τους περιβαλλοντικές πολιτικές και την ευθύνη να εξασφαλίσουν ότι οι δραστηριότητες που εμπíπτουν στη δικαιοδοσία ή τον έλεγχο τους δεν προκαλούν ζημίες στο περιβάλλον άλλων κρατών ή περιοχών πέρα από τα όρια της εθνικής τους δικαιοδοσίας."

-Αρχή 2 της Διακήρυξης του Ρίο: συν "... και αναπτυξιακές..."

¹ *Texaco Overseas Petroleum Company, California Asiatic Oil Company v. The Government of the Libyan Arab Republic*, 19 Ιανουαρίου 1977, 17 International Legal Materials (1978), σ. 3, παρ. 87-8.

² *Award in the Matter of an Arbitration between Kuwait and the American Independent Oil Company (AMINOIL)*, 24 Μαρτίου 1982, 21 International Legal Materials, 1982, σ. 976, παρ. 90, 143-4

³ *Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo*, Δημοκρατία του Κονγκό κ. Ουγκάντας, 19 Δεκεμβρίου 2005, ICJ Reports 2005, σ. 168, παρ. 244

⁴ 12 Απριλίου 1977, 20 International Legal Materials (1981), σ. 1, στην παρ. 100.

5. Η παράμετρος της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

-κοινό Άρθρο 1(2) των δύο Διεθνών Συμφώνων για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα:⁵

Για να επιτύχουν τους σκοπούς τους, όλοι οι λαοί μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα τον πλούτο και τους φυσικούς πόρους τους, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη διεθνή οικονομική συνεργασία, η οποία στηρίζεται στην αρχή του αμοιβαίου συμφέροντος και του διεθνούς δικαίου. Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί ένας λαός να στερηθεί τα μέσα επιβίωσής του.

-Άρθρο 47 ΔΣΑΠΔ/ Άρθρο 25 ΔΣΟΚΠΔ:

Καμία διάταξη του παρόντος Συμφώνου δεν ερμηνεύεται ώστε να προσβάλει το δικαίωμα όλων των λαών να απολαμβάνουν και να εκμεταλλεύονται πλήρως και ελεύθερα τον πλούτο και τους φυσικούς τους πόρους.

-Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Αυτοχθόνων Πληθυσμών:⁶

-οι αυτόχθονες πληθυσμοί έχουν δικαίωμα στη γη, τα εδάφη και τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους που τους ανήκουν παραδοσιακά,

-το δικαίωμα αυτό συμπεριλαμβάνει την κατοχή, χρήση, ανάπτυξη και άσκηση ελέγχου στους πόρους αυτούς,

-τα κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να αναγνωρίσουν και να προστατεύουν νομικά τη γη, τα εδάφη και τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους με σεβασμό προς τα έθιμα και τις παραδόσεις, καθώς και τα συστήματα κατοχής της γης των αυτοχθόνων πληθυσμών. **(Άρθρο 26)**

-οι αυτόχθονες πληθυσμοί δεν επιτρέπεται να απομακρυνθούν βίαια από τη γη ή τα εδάφη τους. **(Άρθρο 10)**

-αποφάσεις των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων.⁷

⁵ ανάλογη διατύπωση συναντάμε και στο Άρθρο 21 του Αφρικανικού Χάρτη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Λαών, 27 Ιουνίου 1981, 21 ILM 58 (1982).

⁶ Απόφαση 61/295, Γενική Συνέλευση, 13 Σεπτεμβρίου 2007.

⁷ *Case of the Mayagna (Sumo) Awas Tingni Community v. Nicaragua*, 31 Αυγούστου 2001, Inter- American Court of Human Rights, Series C No. 79, *Case of the Moiwana Community v. Suriname*, 15 Ιουνίου 2005, Inter- American Court of Human Rights, Series C No. 124, *Case of the Samaraka People v. Suriname*, 28 Νοεμβρίου 2007, Inter-American Court of Human Rights, Series C No. 185, *The Social and Economic Rights Action Centre and the Centre for Economic and Social Rights v. Nigeria*, 27 Οκτωβρίου 2001, Communication No 155/96.

2. η υποχρέωση των κρατών να εξασφαλίσουν ότι οι δραστηριότητες που εμπíπτουν στη δικαιοδοσία ή τον έλεγχό τους δεν προκαλούν ζημίες στο περιβάλλον άλλων κρατών ή περιοχών πέρα από τα όρια της εθνικής τους δικαιοδοσίας

α. Καταγωγή και διαμόρφωση της υποχρέωσης

-παλαιά αρχή του αγγλικού δικαίου *sic utere tuo ut alienum non laedas*, ήτοι «να χρησιμοποιείς την περιουσία σου έτσι ώστε να μην βλάπτεις την ξένη»,

Νομολογία:

-*Alabama claims of the United States of America against Great Britain*, (1872)

-*Υπόθεση Trail Smelter* (1941)

-*Υπόθεση του Στενού της Κέρκυρας* (1949)

-*Γνωμοδότηση για τη Νομιμότητα της Χρήσης Πυρηνικών Όπλων* (1966)

-*Υπόθεση Κογκό κατά Ουγκάντα* (2005)

-αρχή 21 της Διακήρυξης της Στοκχόλμης:

Τα κράτη έχουν, σύμφωνα με το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και τις αρχές του διεθνούς δικαίου, το κυριαρχικό δικαίωμα να εκμεταλλεύονται τους δικούς τους πόρους σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές πολιτικές τους και την ευθύνη να εξασφαλίσουν ότι οι δραστηριότητες που εμπíπτουν στη δικαιοδοσία ή τον έλεγχό τους δεν προκαλούν ζημίες στο περιβάλλον άλλων κρατών ή περιοχών πέρα από τα όρια της εθνικής τους δικαιοδοσίας.

-επίσης και Αρχή 2 Διακήρυξης του Ρίο με μόνη διαφορά την προσθήκη της ανάγκης να λαμβάνεται υπόψη η αειφόρος ανάπτυξη

- Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου:

ILC Draft Articles on Prevention of Transboundary Harm from Hazardous Activities, (2001)

ILA Study Group on Due Diligence in International Law (First Report, 2014)

β. Περιεχόμενο: η αρχή της «προσήκουσας επιμέλειας» (due diligence)

- *Case concerning Pulp Mills on the River Uruguay, (Argentina v Uruguay) 2010:*

-‘due diligence’ entails:

- the ‘adoption of appropriate rules and measures’
- a certain level of vigilance in their enforcement
- the exercise of administrative control applicable to public and private operators, such as the monitoring of activities undertaken by such operators’
- an environmental impact assessment, a necessary element of ‘due diligence’

-the degree of diligence required depends on:

- the importance of the interest to be protected,
- the degree of risk of transboundary harm in the particular instance’

υποχρέωση συμπεριφοράς ή αποτελέσματος;

-Υπόθεση *Pulp Mills*, «κάθε υποχρέωση που επιτάσσει την υιοθεσία νομοθετικών ή διοικητικών μέτρων είτε ατομικά είτε από κοινού καθώς και την επιβολή αυτών, είναι υποχρέωση συμπεριφοράς».⁸

Το περιεχόμενο της προσήκουσας επιμέλειας

Υποχρεώσεις που απορρέουν από την προσήκουσα επιμέλεια

-Οι διαδικαστικές υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από το καθήκον προσήκουσας επιμέλειας είναι η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.), η υποχρέωση κοινοποίησης, η υποχρέωση για διαβουλεύσεις και διαπραγματεύσεις.

- αποτελούν υποχρεώσεις αποτελέσματος.

Είδος μέτρων που πρέπει να ληφθούν στο πλαίσιο της αρχής της προσήκουσας επιμέλειας

- θέσπιση αποτελεσματικών νόμων και τη λήψη διοικητικών μέτρων

- παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι το μέγεθος της προγραμματισμένης επιχείρησης, η τοποθεσία του, οι ιδιαίτερες κλιματικές συνθήκες, τα υλικά που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν.

⁸*Pulp Mills*, παρ. 187.

Ποια συμπεριφορά είναι αρκετή;

- το ελάχιστο όριο της συμπεριφοράς που είναι αποδεκτή κατά την εκτέλεση μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας υπό κανονικές συνθήκες.

-Το κατώφλι καθορίζεται από τον συγκεκριμένο επαπειλούμενο κίνδυνο.

- δυνατότητα του κάθε κράτους ξεχωριστά να λάβει τα προσήκοντα μέτρα;

-*Υπόθεση Pulp Mills*: αν και υφίσταται ένας «λειτουργικός σύνδεσμος» μεταξύ των ουσιαστικών και διαδικαστικών υποχρεώσεων, αυτές είναι αυτόνομες και με δικό τους ξεχωριστό περιεχόμενο.

3. η υποχρέωση συνεργασίας σχετικά με τους κοινούς φυσικούς πόρους

-*Lac Lanoux Arbitration* (1957)

-η υποχρέωση ενημέρωσης και συνεργασίας με άλλα κράτη σχετικά με τους κινδύνους που προκύπτουν από επικίνδυνες δραστηριότητες και με ατυχήματα.

-*Pulp Mills case*: υποχρέωση διεξαγωγής μελέτης διασυνοριακών περιβαλλοντικών επιπτώσεων

4. Αμφισβητούμενες γενικές αρχές

i. η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης

[*Case Concerning the Gabcikovo-Nagymaros Project* (1997)

Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflict (1996)]

ii. ο ρυπαίνων πληρώνει (the polluter-pays principle)

iii. η "αλληλεγγύητωνγενεών" (intergenerational equity)

5. Αμφισβήτηση και χρησιμότητα των γενικών αρχών του Διεθνούς Δικαίου της Ενέργειας

-έλλειψη δεσμευτικότητας, ασάφεια

-ως 'ερμηνευτικά εργαλεία' (*Gabcikovo-Nagymaros case*,)

6. Η σημασία του εσωτερικού δικαίου των κρατών

The Dutch *Reinwater Foundation* case (1980, 1986).

B. Δρώντες

1. Κράτος

Αμφισβήτηση του Κράτους, παγκοσμιοποίηση και ενέργεια

2. Διεθνείς Οργανισμοί

α. Ορισμός: Διεθνής Οργανισμός είναι μια ένωση κρατών, που δημιουργείται με διεθνή συνθήκη, διαθέτει δικά του όργανα, νομική προσωπικότητα διαφορετική από αυτή των κρατών μελών καθώς και αυτόνομη βούληση για την επιδίωξη ορισμένου σκοπού.

➤ Συνέπειες της νομικής προσωπικότητας:

- μπορούν να προβαίνουν σε ενοικιάσεις ακινήτων, να συνάπτουν συμβόλαια, να παρίστανται ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων κλπ.
- ικανότητα σύναψης διεθνών συνθηκών, πχ συμφωνίες έδρας,
- προνόμια και ασυλίες, σύμφωνα με διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες.
- δικαίωμα ενεργητικής ή παθητικής αντιπροσώπευσης.
- δικαίωμα να εγείρουν διεθνή αξίωση κατά κράτους μέλους και μη μέλους.
- Οι Δ.Ο. φέρουν διεθνή ευθύνη για τις παράνομες πράξεις τους.

β. Διακρίσεις

-Παγκόσμιοι και Κλειστοί Οργανισμοί. Περαιτέρω διάκριση των Κλειστών Οργανισμών: Περιφερειακοί Οργανισμοί και Οργανισμοί που περιλαμβάνουν κράτη με κοινά στοιχεία.

-Διακυβερνητικοί και Υπερεθνικοί Οργανισμοί

-Γενικοί και Ειδικοί Οργανισμοί

γ. Διεθνείς Οργανισμοί και ενέργεια

- α. Οργανισμοί με αποκλειστική αρμοδιότητα την ενέργεια (ΙΑΕΑ),
- β. Γενικοί Οργανισμοί που μπορούν να ασχοληθούν και με την ενέργεια

Στο πλαίσιο του συστήματος του ΟΗΕ: ζητήματα της ενέργειας αποτελούν αντικείμενο του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (ECOSOC).

από περιβαλλοντική σκοπιά, Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον [UNEP],

στο πλαίσιο της ανάπτυξης, Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη [UNDP],

βιομηχανική καινοτομία (UNIDO)

- γ. Ειδικοί Οργανισμοί που μπορούν να ασχοληθούν και με την ενέργεια σε σχέση με το αντικείμενο τους (ΙΜΟ).

δ. Περιφερειακοί Οργανισμοί με αποκλειστική αρμοδιότητα την ενέργεια (ΟΡΕΚ),

ε. Περιφερειακοί Οργανισμοί που μπορούν να ασχοληθούν και με την ενέργεια: ΕΕ, ΝΑΦΤΑ, Οικονομική Συνεργασία Ασίας-Ειρηνικού (ΑΡΕΚ), Οργανισμός Λατινοαμερικανικών Χωρών (ΟΛΑΔΕ) και η Ένωση των Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ΑΡΕΑΝ)

στ. Οργανισμοί από την πλευρά της Προσφοράς και της Ζήτησης (ΟΡΕΚ, ΔΟΕ)

-Άλλες περιφερειακές ενώσεις, και fora

-Το Διεθνές Ενεργειακό Φόρουμ (International Energy Forum, ΙΕΦ)

-Η Joint Organisations Data Initiative (JODI)

3. Μη Κρατικοί Δρώντες

α. Εισαγωγή

-άτομο, ομάδες, εταιρίες, ΜΚΟ

-κυρίως στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της προστασίας του περιβάλλοντος, του εμπορίου

β. μη κρατικοί δρώντες και ενέργεια

i. δικαιώματα και πρόσβαση στη διεθνή δικαιοσύνη

ii. δημιουργία δικαίων κανόνων: συμμετοχή σε διεθνείς συνδιασκέψεις, πολιτική επιρροή και τεχνική βοήθεια στα κράτη

Γ. Ενέργεια και Περιβάλλον

1. Εισαγωγή

α. αντικείμενο

-πρόσβαση σε πηγές ενέργειας

-κανόνες και διαδικασίες

β. απόκλιση από τους κανόνες για το περιβάλλον υπέρ της ενέργειας;

γ. Οριζόντια ή κάθετη εφαρμογή των κανόνων προστασίας του περιβάλλοντος

Beanal v Freeport-McMoran US Dist Lexis 4767 10 April 1997

2. Μελέτη Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Παρακολούθηση

α. θεμελίωση της υποχρέωσης

-UNEP Goals and Principles of Environmental Impact Assessment (1987)

-Η Αρχή 17 της Διακήρυξης του Ρίο:

Η Μελέτη Περιβαλλοντικής Εκτίμησης, ως εθνικό εργαλείο θα αναλαμβάνεται για δραστηριότητες οι οποίες είναι πιθανόν να έχουν σοβαρές δυσμενείς συνέπειες στο περιβάλλον και θα υπόκειται σε απόφαση της αρμόδιας εθνικής αρχής.

-Συνθήκη για τη Μελέτη Περιβαλλοντικής Εκτίμησης σε Διασυνοριακό Επίπεδο (Espoo, 1991) και Πρωτόκολλο για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (Κιέβο, 2003)

-Article 7, Amended Articles on the Prevention of Transboundary Harm from Hazardous Activities (ILC, 2001)

-*Pulp Mills case*

β. πότε είναι απαραίτητη η Μελέτη Περιβαλλοντικής Εκτίμησης;

Αρχή 17 της Διακήρυξης του Ρίο: *δραστηριότητες οι οποίες είναι πιθανόν να έχουν σοβαρές δυσμενείς συνέπειες στο περιβάλλον*

γ. περιεχόμενο και διαδικασία

i. περιεχόμενο: Άρθρο 4 της Συνθήκης του Espoo

ii. διαδικασία:

-ακριβής διαδικασία δεν προβλέπεται σε καμία συνθήκη.

-συνήθως πριν την έγκριση του έργου, ενίοτε κατά στάδια

-από τον ιδιώτη ή από δημόσιο φορέα